

Івасішина С.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СИМВОЛІЧНИХ ВЛАСНИХ ІМЕН У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства вивчення англійської мови стає гострою необхідністю. Комунікаційні та технологічні перетворення в країні, економічні реформи, політична відкритість сучасного українського суспільства втягнули нас як у безпосереднє, так і опосередковане спілкування іноземною мовою (наприклад, через систему Інтернет). З іншого боку, *актуальність* дослідження зумовлена і тим фактом, що у сучасній лінгвістиці спостерігається зростання зацікавленості до ономастики (розділ мовознавства, який вивчає власні імена). Це трапляється через те, що ця наука тісно пов'язана з історією мови та суспільства, з етнографією, археологією та іншими науками. Пріоритетну значимість набуло навчання іноземної мови як засобу спілкування і узагальнення культурної спадщини країни, мова якої вивчається. У цих умовах дуже важливим є вивчення символічних власних імен, адже відсутність відповідних лексичних еквівалентів у рідній мові складає певні труднощі при перекладі, наприклад, художніх творів. Виходячи з вище зазначеного, можна стверджувати, що в умовах постійного зростання потреб у використанні англійської мови вивчення семантичних та функціональних особливостей символічних власних імен у сучасній англійській мові є дуже актуальним та своєчасним.

Згідно нашого дослідження власні імена переходять у розряд символічних завдяки своєму асоціативному характеру. Тобто відомі літературні, історичні, мистецькі чи біблійські герої завдяки своїй популярності викликають певні асоціації стосовно їхньої поведінки, вчинків або рис характеру. Співвідносність власних імен з певними особами дозволяє називати їх алюзивними. Безперечно, такі уявлення потребують певних фонових знань, тому й залежать від сфери діяльності та спеціалізації навчання конкретної людини.

Згідно нашого особистого дослідження ці погляди вимагають спеціальних фонових знань і залежать від інтересів людини, освіти і професії. Так, наприклад, серед студентів спеціалізованих мовних шкіл 10-11-х класів найбільш популярними є літературні символічні власні імена (СВІ). Це є результатом вивчення спеціальних предметів (література Великобританії і США). Серед учнів загальноосвітніх шкіл (7-11 класи) найбільш популярними є історичні СВІ. Це є результатом вивчення загального курсу історії. Серед учнів 5-6-х класів найбільш популярними є біблійні СВІ, що є результатом того факту, що в цей період за програмою курсу «Іноземна література» учні

вивчають казки і міфи світу й біблійні сюжети. Серед учнів художніх шкіл найбільш популярними є СВІ мистецтва.

Розглядаючи питання класифікації СВІ, на особливу увагу заслуговують дослідження Т.Г. Олійник. Вона відзначає, що символічні власні імена позначають об'єкти, тому семантично їх можна поділити на 3 основні групи:

- СВІ-антропоніми (СВІ, які позначають назви людей),
- СВІ-топоніми (СВІ, значення яких пов'язане з географічними назвами),
- СВІ, що позначають предмети та явища [5].

У процесі нашого дослідження також було виявлено, що особливу групу СВІ складають епоніми. Термін-епонім (від грецького «Εponυμος» – дає ім'я) – це ім'я людини, яке успадковує предмет, явище, поняття до відкриття або створення якого ця людина має безпосереднє відношення. Епонімом називають будь-які власні імена, що стали іменами загальними.

У ракурсі теми, що розглядається, на особливу увагу заслуговують способи утворення епонімів, серед яких:

- безафіксний спосіб від імені власного. Ім'я людини перейшло на його виріб, винахід, відкриття (Mackintosh);
- афіксальний спосіб, коли від власного імені утворилися нові терміни, географічні назви (John Dalton – Daltonism, Джон Дальтон (1766–1844)).

У процесі нашого дослідження також було виявлено основні стилістичні особливості функціонування СВІ у англійській мові. Основними тропами (засоби мови, що служать для створення художнього образу і досягнення більшої виразності), які пов'язані з СВІ, можемо вважати метонімію, синекдоху та порівняння.

Серед стилістичних функцій СВІ виокремлено характеризувальну, фонову та описово-зображувальну. Характеризувальна функція топонімів-символів полягає у тому, що в текстах художнього твору вони використовуються у якості вказівки на яку-небудь ознаку або стан, що є характерним для об'єктів, явищ, а також дійових осіб. Фонова функція топонімів полягає у їхній здатності виступати фоном зображувальних у романі подій. Фон може бути експліцитним (явний, відкрито виражений) та імпліцитним (неявним, схованим) у залежності від способу лінгвістичного вираження. Описово-зображувальна функція – це здатність топонімів робити текст зорово-відчутним [2].

Розглядаючи синтаксичні особливості СВІ, нами було виявлено, що звичайні словосполучення слід відрізняти від фразеологічних одиниць, які можна назвати еквівалентами слів. Фразеологізми відрізняються від звичайних словосполучень своєю ідіоматичністю, тобто є семантично цілісними одиницями. Символічні власні імена можуть складатися як з тільки повнозначних слів, так і з комбінації службове з повнозначним. Щодо утворення синтаксичних конструкцій з СВІ, допустимими є усі типи зв'язків (сурядні, підрядні, предикативні). Стосовно підрядних словосполучень можемо стверджувати, що вони відрізняються особливою внутрішньою структурою залежно від розташування залежних елементів. Також було

виявлено, що словосполучення з СВІ можуть характеризуватися суб'єктно-предикативними (СВІ у ролі підмета або присудка), об'єктними (СВІ у ролі додатка), адвербіальними (СВІ у ролі обставини) та атрибутивними (СВІ у ролі означення або означуваного) зв'язками.

Розглядаючи проблему перекладу СВІ, ми дійшли висновку про те, що для точного передання змісту тексту недостатньо лише знати мови оригінального тексту, а важливим ще є й відомості про дані чи факти, що описуються у цьому тексті. Певні труднощі перекладу символічних власних імен виникають через особливості структури та семантики СВІ. Переклад СВІ на іншу мову може здійснюватися за допомогою транскодування, перекладу загальним словом чи словосполученням та методом поширеного опису.

Список використаних джерел:

1. Верещагин Е. Состав семейства учебных лингвострановедческих словарей: ономастический словарь / Е. Верещагин, В. Костомаров // Актуальные проблемы учебной лексикографии. – М., 1977. – С. 118–135.
2. Зайцева К.Б. Английская стилистическая ономастика: Тексты лекций / К.Б. Зайцева. – Одесса, 1973. – 63 с.
3. Магазаник Е.Б. Ономастика, или «говорящие» имена в литературе / Е.Б. Магазаник. – Ташкент: Фан, 1978. – 146 с.
4. Манушкіна Г.П. Структурно-семантичні типи фразеологічних одиниць з компонентом-ім'ям власним в англійській мові / Г.П. Манушкіна // Питання граматики, лексики і фразеології англійської, німецької та французької мов. Збірник наукових праць. – К.: Рязанський Держ. Пед. Ін-т, 1999. – С. 121–145.
5. Олійник Т.С. Культурно-асоціативний (символічний) компонент значення власних імен / Т.С. Олійник // «Наукові записки» Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія 8: Мовознавство. – Тернопіль, 1998. – №1. – С. 166–170.

Романюк Н.М.

аспірант,

Запорізький національний університет

МОВНА КЛІШОВАНА ОДИНИЦЯ ЯК ЛІНГВІСТИЧНИЙ СЕГМЕНТ У ДЗЕРКАЛІ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ

На сьогодні вербальна здатність індивіда цікавить не лише мовознавство, а й психологію, тому важливо розуміти, як ця спроможність зароджується й розвивається, як вона пов'язана з мозком і генетичним апаратом окремої людини [5, с. 11]. Досі в центрі інтересів лінгвіста були саме мовні засоби (звукові, граматичні, лексичні), однак тепер стало очевидним, що всі ці одиниці є «формальними операторами», за допомогою яких людина спілкується, додаючи їх до системи значень знаків мови (розглядається як основна когнітивна (пізнавальна) одиниця, що формує образне сприйняття світу людиною і в цій якості входить до складу різного роду когнітивних